

KERTÉSZKÉPZŐ INTÉZET

LUKÁCSY SÁNDOR MUNKÁSSÁGA

ÍRTA: Kuczko Andrea

Hutirai Lukácsy Sándor (1815-1880) jogi végzettsége ellenére a kertészeti kultúra hazai meghonosításán fáradozott. Már 1848-ban faiskolát tartott fenn Káposztásmegyeren, majd Rákospalotán gyümölcsöskertet és faiskolát telepített. A hatvanas évek végétől falusi iskolák szervezésével foglalkozott. Aktív részvevője, szervezője volt a palotai közösségi életnek, multságokat szervezett, ami nemcsak a falu lakóinak, hanem az ideérkező városi vendégeknek is szórakozást nyújtott.

Pest közelségét kihasználva az 1730-as évektől kezdve virágzó kertkultúra bontakozott ki Rákospalotán. Itt levő birtokán gróf Károlyi István 1831-től 65 hold területet adott bérbe pesti polgároknak, akik ezeken a telkeken nyaralókat, vincellér- és serfőző házakat építettek. (Ez a terület adta a később létrejött Újpest magvát.) A telekügyletek lebonyolításában minden valószínűséggel fontos szerep jutott a gróf alkalmazásában álló jogász végzettségű Lukácsy Sándornak. Rákospalota 1846-ban a Váccal összeköttetést létesítő vasúttal, majd 1872-vel a lóvasúttal kapcsolódott szorosabban az ország fővárosához. Az itt élők további gazdagodását a virágzó zöldségtermesztés alapozta meg.

Ebben a kedvező környezetben tevékenykedett 1849 után Lukácsy Sándor, úgynevezett anya-gyümölcskertet és faiskolát alapított Rákospalotán. Az ő kezdeményezésére alakult meg 1858-ban az ország második kertészeti egyesülete, a Magyar Kertészeti Társulat. (Az első pomológiai egyesület Nyíregyházán jött létre 1820-ban.) Elnöke Prónay Gábor báró volt, alelnöke báró Eötvös József. Az egyesületben tevékenykedett írói munkássága mellett többek között Jókai Mór is. Az egyesület titkára Lukácsy Sándor volt, akinek javaslatára

megvásárolták Nádaskay Lajos palotai birtokos 6240 négyszögöles földjét azzal a céllal, hogy kertmunkásokat és faápolókat képző intézetet létesítsenek. A megvásárolt föld a mai Sződliget utca - Lukácsy Sándor utca - Sín utca határolta területen állt, valójában kert volt, tele gyümölcsfával, melegágygal, üvegházzal, kutakkal, lakó és gazdasági épületekkel. Az intézet 1860. február 1-én nyílt, az oktatás magyar nyelven folyt, időtartama egy év volt. A déli órákban elméleti, máskor gyakorlati oktatásban részesültek a tanulók. Egy év elteltével bizonyítványt kaptak a növendékek, akik számát a társulat-igazgató választmánya szabta meg. Az intézetet a társulat által kinevezett kertész vezette, akinek a kert kezelése és az oktatás egyaránt feladata volt. A kertet a nagyközönség is látogathatta, a társulati tagok bármikor, az idegenek csak vásár és ünnepnapokon.

A kertészeti intézet nemcsak tanított és szakmai felvilágosítást adott, hanem csemetét, oltógallyat, magot is árult. Az intézet első vezető kertésze Bolgár Simon volt. 1863-ig a társulat részéről Lukácsy Sándor felügyelte a palotai intézetet. Sajnos csak eddig vannak megbízható forrásaink a működéssel kapcsolatban, az iskola megszűnéséről nincsenek adataink.

Lukácsy Sándor korának elismert és kitűnően képzett gyümölcsstermesztő szakembere volt, aki az intézettől függetlenül is folytatta a gyümölcs és gyümölcsfatermesztést, sőt a kertészeti kultúra más ágát is meghonosította. Intenzív publikációs tevékenységét többek között a faiskolák, gyümölcskertek országos szinten történő létesítése érdekében bontakoztatta ki. A kormány a 60-as évek második felében kezdetben időszaki megbízással látta el, majd 1869-től már mint kor-

A Lukácsy-féle kertészet helyszínrajza 1859-ből. A telen tetején a vasútvonal, jobb oldalán „Utcza” felirattal a mai Lukácsy Sándor utca, alján „Rendezés alatt lévő közlegelő” felirattal a mai Sződliget utca”, bal oldalán pedig „Uj-Pestről Palotára vezető út” felirattal a mai Fő út legutolsó, zsákutcába torkolló szakasza.

(FORRÁS: MAGYAR MEZŐGAZDASÁGI MÚZEUM KÖZLEMÉNYEI 1973-1974., 111. o.)

mánybiztosként felügyelte a községi faiskolák hálózatának kialakítását. Megbízója a vallás-és közoktatási, illetve a földművelési minisztérium volt. Nagy szerepe volt abban, hogy az Alföldön erdőtelepítési munkálatok indultak el.

Megromlott egészsége sem akadályozta abban, hogy járja az országot, ellenőrizze az faiskolák létesítését, a telepítések folyamatát. Pár hónappal halála előtt az erdélyi Désen fáradozott egy gyümölcsészeti és kertészeti társulat megalakításán. Ezen útja során kapott „tüdőszélütést”, melynek következményeként 1880. december 14-én meghalt.

A „Vasárnapi Újság” 1880. évi 51. száma így emlékezett Lukácsyról:

„A nép kertésze” című lapot már 24 év előtt alapította. Ifjabb korában gróf Károlyi István ügyvéd volt s a szabadságharcban mint hadbiztos működött. Ezután azonban tisztán gazdasági ügyekkel foglalkozott, s a gyümölcsstermesztésről több munkát írt. A főváros szomszédságában, Rákos-Palotán mintaszerű kertet rendezett be. Az alkotmányosság helyreállítása után csakhamar megbízta őt a közoktatásügyi miniszter, hogy a faiskolák s általában a kertészeti ipar terén mozgalmat indítson meg, s mint e czélból kinevezett

miniszteri biztos egy évtized óta működött, s neki is jelentékeny érdeme volt abban, hogy míg 1874-ben csak 1600 faiskola volt az országban, már 1879-ben 13.000-re emelkedett azok száma. Az utóbbi időkben sokat betegeskedett, s a halál 66 éves korában vetett véget tevékeny életének. Lapját, „A nép kertészét” fia, Lukácsy Aladár fogja tovább szerkeszteni.”

Lukácsy Sándor kertészszervezői tevékenysége mellett igen gazdag szakirodalmi munkásságot fejtett ki. Saját lapjába, A Nép Kertészebe több száz cikket írt, de megtaláljuk írásait a Falusi Gazdában, a Gazdasági Lapokban, a Néptanítók Lapjában is. Szakkönyveinek címét az akkurátus Szinyeyi-féle irodalomtörténeti lexikon 14 tételben sorolta fel. Ezen kívül éveken keresztül szerkesztette a Humoristikai gazdasági házi naptárt, 1857-ben a Belgazdasági Kis Közlönyt, 1857-1862 között a Kerti Gazdaság c. szaklapot. A Nép Kertésze 1864-1879 között Lukácsy Sándor szerkesztésében jelent meg. 1863-ban az ő neve szerepelt a Kertészetünk c. lap szerkesztői rovatában. A Magyar Kertészeti Társulat évkönyveit, valamint a Kerti Gazdaság Könyvtára sorozat öt kötetét ugyancsak ő írta. A Néptanítók Lapja mellékleteként megjelenő Gazdasági Utasítások írása Lukácsy nevéhez kapcsolódott.

Forrás:

Tanulmányok Rákospalota-Pestújhely történetéből. Szerk.: Dr. Czoma László. Bp., 1974.
Rátonyi Gábor Tamás: Ember, város: Lukácsy Sándor - XV. kerületi blog 2013. április 15.